

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Podejście Leader

w ramach
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2007-2013

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju
Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2007-2013
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

www.minrol.gov.pl

ISBN 978-83-62164-00-4

Warszawa 2009

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Autorzy zdjęć publikacji:
Mateusz Gierulski – zdjęcie główne okładki
oraz
Beata Krajewska
Joanna Gierulska
Marta Augustynowicz
Katarzyna Łukasiewicz
Łukasz Wenerski

Wydawca:

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa
www.minrol.gov.pl

autorzy:

Joanna Gierulska
Marta Augustynowicz

Wydział Leader
Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Autorzy zdjęć publikacji:

strony: 3, 4, 5, 12, 18, 22 – Sylwia Staniuk
strony: 7, 11, 13, 17, 21, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 34 – Marta Augustynowicz
strony: 6, 23 – Mateusz Gierulski
strona: 19 – Beata Krajewska

Podejście Leader

w ramach
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2007-2013

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013	5
3. Instytucje zaangażowane we wdrażanie osi 4 Leader	10
4. Oś 4 Leader – informacje podstawowe	10
4.1 Cechy podejścia Leader	10
4.2 Cele osi 4 Leader	11
4.3 Wybór LGD do realizacji LSR	13
5. Działania wdrażane poprzez podejście Leader	16
5.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	16
5.1.1 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	17
5.1.2 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	19
5.1.3 Odnowa i rozwój wsi	23
5.1.4 Małe projekty	25
5.2 Wdrażanie projektów współpracy	28
5.3 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	31
6. Rola LGD w realizacji LSR	33
7. Mapa LGD	35

1. Wstęp

Od dnia 1 maja 2004 roku Polska korzysta z możliwości, jakie daje Wspólna Polityka Rolna (WPR) oraz Polityka Regionalna (Spójności) Unii Europejskiej. W latach 2004-2006 polska wieś korzystała m.in. ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, dzięki instrumentom Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW 2004-2006) i Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” (SPO – Rolnictwo).

W latach 2000-2006 głównym źródłem finansowania rolnictwa i obszarów wiejskich w krajach członkowskich Unii Europejskiej (UE) był Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), obejmujący Sekcję Orientacji oraz Sekcję Gwarancji. Z Sekcji Orientacji pochodziły środki na Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, zaś z Sekcji Gwarancji – Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006, organizacje wspólnego rynku rolnego oraz płatności bezpośrednie.

W latach 2004-2006 w ramach SPO Rolnictwo, jako działanie 2.7. realizowany był Pilotażowy Program Leader+ (PPL+). Działaniem tym wdrażane były elementy inicjatywy wspólnotowej Leader+ w dwóch schematach.

Celem Schematu I było utworzenie Lokalnych Grup Działania (LGD) i opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW).

W ramach Schematu II LGD wdrażały strategie opracowane w ramach schematu I lub opracowane bez wsparcia ze środków SPO Rolnictwo.

ZSROW musiała uwzględniać co najmniej jedno z następujących zagadnień tzw. tematów wiodących:

- zastosowanie nowych informacji know-how i nowych technologii w celu podniesienia konkurencyjności produktów i usług terenów wiejskich;
- poprawa jakości życia na obszarach wiejskich;
- podnoszenie wartości lokalnych produktów zwłaszcza przez ułatwianie małym jednostkom produkcyjnym dostępu do rynków dzięki wspólnym działaniom;
- wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

W ramach schematu I można było uzyskać pomoc w wysokości 150 tys. zł. O pomoc wnioskowało 248 beneficjentów, przy czym pomoc uzyskało początkowo 178, jednakże po rezygnacji jedenastu, ostatecznie schemat I ukończyło 167 beneficjentów. Wydatkowana w ramach schematu I kwota wyniosła 19,5 mln PLN.

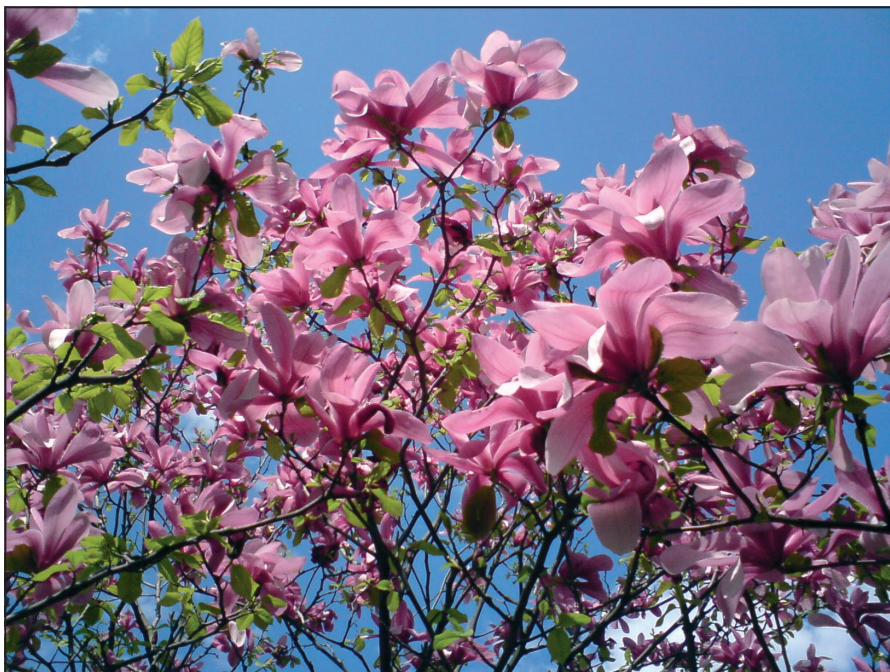
W ramach schematu II można było uzyskać dofinansowanie w wysokości 750 tys. zł. O pomoc wnioskowało 187 LGD. W wyniku weryfikacji i przeprowadzonej oceny według kryteriów wyboru pomoc uzyskało 149 LGD. Wydatkowana w ramach Schematu II kwota wyniosła 96 mln PLN.

Należy podkreślić, że pierwotna alokacja na działanie 2.7 zawarta w Sektorowym Programie Operacyjnym „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004- 2006” wynosiła 18 750 000 euro natomiast w 2007 r. kwota ta została zwiększona do 30 443 952 euro, co pozwoliło na sfinansowanie realizacji zintegrowanych strategii rozwoju obszarów wiejskich przez 149 grup a nie jak pierwotnie zakładano ok. 80.

Projekty schematu II PPL+ zrealizowano w 865 gminach, na obszarze 125,5 tys. km², zamieszkiwanym przez prawie 7 mln ludności.

2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013

1 stycznia 2007 roku rozpoczęła się nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej, a zarazem nowy okres programowania. W miejsce EFOiGR utworzono dwa fundusze rolne. Pierwszy, Europejski Fundusz Gwarancji Rolnych (EFGR), finansuje płatności bezpośrednie oraz organizację wspólnych rynków rolnych – tzw. I filar WPR. Drugi, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

(EFRROW) jest głównym źródłem wspierania rozwoju obszarów wiejskich – tzw. II filar WPR.

W Polsce, w ramach EFRROW realizowany jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, który oprócz nowych działań w znakomitej większości obejmuje działania realizowane wcześniej przez PROW 2004-2006 i SPO – Rolnictwo.

Jednocześnie dotychczasowa Inicjatywa Wspólnotowa LEADER+, która wymagała odrębnych dokumentów programowych, została włączona do programów rozwoju obszarów wiejskich. Oznacza to, że Leader stał się podejściem, mechanizmem realizacji celów tych programów. Ma to swoje dobre i złe strony. Z pewnością takie rozwiązanie pozwoli na upowszechnienie metody Leader, czyli realizowania projektów w oparciu o parterstwo sektora publicznego, społecznego i gospodarczego i oddolny system podejmowania decyzji. Ponadto włączenie podejścia Leader do programów rozwoju obszarów wiejskich stwarza możliwość wdrażania w sposób innowacyjny i bardziej zintegrowany działań dotychczas wdrażanych w sposób tradycyjny. Z drugiej jednak strony Leader jako jedna z czterech osi programu rozwoju obszarów wiejskich musi poddać się zasadom i regulacjom obowiązującym w całym programie, co nie zawsze jest zadaniem łatwym.

Jak wspomniano powyżej instrumenty PROW 2007-2013 podzielono na osie priorytetowe, których realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia celów ukierunkowanych na trzy zasadnicze problemy i wyzwania stojące przed obszarami wiejskimi:

- Ekonomiczne (niższy od przeciętnego dochód, starzenie się ludności wiejskiej, wysoka zależność od pierwszego sektora);
- Środowiskowe (pro-środowiskowa rola rolnictwa i leśnictwa).
- Społeczne (wyższy od przeciętnego poziom bezrobocia, wykluczenie społeczne, niska dywersyfikacja rynku pracy oraz niska gęstość zaludnienia, co wpływa na gorszy dostęp do podstawowych usług);
- Powyższym problemom zostały przyporządkowane trzy cele główne polityki rozwoju obszarów wiejskich:
 - Cel 1: Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez ich restrukturyzację,
 - Cel 2: Poprawa stanu środowiska oraz krajobrazu poprzez racjonalną gospodarkę ziemią,
 - Cel 3: Poprawa warunków życia ludności wiejskiej i promocja dywersyfikacji działalności gospodarczej.

Każdemu z celów głównych polityki odpowiada oś priorytetowa obejmująca odpowiednie instrumenty polityki rozwoju obszarów wiejskich:

- oś priorytetowa 1 (gospodarcza): wsparcie konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,

- oś priorytetowa 2 (środowiskowa): zrównoważone gospodarowanie zasobami gruntów rolnych i leśnych,
- oś priorytetowa 3 (społeczna): dywersyfikacja ekonomiczna obszarów wiejskich i podniesienie jakości życia na obszarach wiejskich.

Dodatkowo wyodrębniono tzw. podejście Leader w celu wzmocnienia inicjatywy oddolnej, wymiany najlepszych praktyk i aktywizacji społeczności obszarów wiejskich. Podejście Leader tworzy oś priorytetową 4, której zakres realizacji powinien głównie bazować na działaniach zdefiniowanych w ramach poszczególnych 3 osi priorytetowych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oferuje 22 działania:

- Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego:
 - ◆ Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie;
 - ◆ Ułatwianie startu młodym rolnikom;
 - ◆ Renty strukturalne;
 - ◆ Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów;
 - ◆ Modernizacja gospodarstw rolnych;
 - ◆ Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej;
 - ◆ Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa;
 - ◆ Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności;
 - ◆ Działania informacyjne i promocyjne;
 - ◆ Grupy producentów rolnych.
- Oś 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich:
 - ◆ Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW);
 - ◆ Program rolnośrodowiskowy (Płatności rolnośrodowiskowe);
 - ◆ Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne;
 - ◆ Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych.
- Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej:
 - ◆ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej;
 - ◆ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw;
 - ◆ Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej;
 - ◆ Odnowa i rozwój wsi.

■ Oś 4 Leader:

- ◆ Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju;
- ◆ Wdrażanie projektów współpracy;
- ◆ Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja.

Dodatkowo, w ramach PROW 2007-2013 realizowane jest działanie „Pomoc Techniczna”, wspierające proces obsługi programu.

W ramach PROW 2007-2013 do wykorzystania jest 17 217 817 440 euro, z czego 13 230 038 156 euro pochodzi z EFRROW.

W ramach osi 4 Leader do wykorzystania jest 787 500 000 Euro, z czego 630 000 000 euro pochodzi z EFRROW. Udział środków Unii Europejskiej (EFRROW) w finansowaniu realizacji działań osi 4 wynosi 80%. Pozostałe 20% to krajowe środki publiczne.

Tabela nr 1 Budżet osi 4 Leader

Nazwa działania	Wkład publiczny	Kwota EFRROW	Środki krajowe
Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	620 500 000	496 400 000	124 100 000
Wdrażanie projektów współpracy	15 000 000	12 000 000	3 000 000
Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	152 000 000	121 600 000	30 400 000
Razem oś 4 - Leader	787 500 000	630 000 000	157 500 000
Razem PROW 2007-2013	17 217 817 440	13 230 038 156	3 987 779 284

3. Instytucje zaangażowane we wdrażanie osi 4 Leader

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW)
 - ◆ instytucja zarządzająca
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)
 - ◆ agencja płatnicza dla całego PROW 2007-2013 i podmiot wdrażający dla operacji z zakresu różnicowania w kierunku działalności nierolniczej oraz tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw realizowanych w ramach działania Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju.
- Samorząd Województwa (SW)
 - ◆ podmiot wdrażający dla działań: „Wdrażanie projektów współpracy” i „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” oraz dla operacji z zakresu Odnowy i rozwoju wsi i małych projektów realizowanych w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”.

4. Oś 4 Leader – informacje podstawowe

4.1 Cechy podejścia Leader

Leader do 2006 roku wdrażany był jako Inicjatywa Wspólnotowa. W okresie 2007-2013, jak wspomniano wyżej, stał się częścią PROW 2007-2013, osią 4 tego programu. Zanim jednak zostaną przedstawione cele osi 4 Leader konieczne jest przybliżenie podejścia Leader, wskazanie szeregu cech które stanowią o jego specyfice.

Leader jest **podejściem**:

- **partnerskim** – podejście Leader jest wdrażane przez lokalną grupę działania – lokalne partnerstwo, w którym uczestniczą na zasadach równości, różne podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego,
- **terytorialnym** – obszar, na którym wdrażany jest Leader musi charakteryzować się spójnością geograficzną, gospodarczą, kulturową przyrodniczą lub historyczną. Daje to szansę rozwoju i bardziej efektywnego wykorzystania lokalnych zasobów,
- **zintegrowanym** – reprezentacja różnych grup interesów służy całej społeczności wiejskiej z danego regionu. Lokalna grupa działania opracowuje strategię rozwoju regionu, która łączy działania z różnych dziedzin gospodarki np. rolnictwa, ochrona środowiska, turystyki,

- **oddolnym** – Leader opiera się na szerokim udziale społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji strategii rozwoju, decyzje o kierunkach rozwoju podejmowane są przy współpracy podmiotów działających na danym terenie,
- **innowacyjnym** – Leader daje szansę do tworzenia i testowania nowatorskich metod działania na rzecz zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju oraz innowacyjnych sposobów rozwiązywania lokalnych problemów,
- **zakładającym lokalny sposób finansowania i zarządzania** - choć autonomia LGD różni się znacząco w poszczególnych krajach, to czynnikiem charakterystycznym dla wszystkich LGD jest możliwość samodzielnego dysponowania i zarządzania środkami finansowymi.
- **wspierającym budowanie sieci między lokalnymi grupami działania** – co pozwala na wymianę doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk.

4.2 Cele osi 4 Leader

Leader jest podejściem wielosektorowym, przekrojowym i partnerskim, realizowanym lokalnie na określonym obszarze, umożliwiającym osiągnięcie celów osi trzeciej. Celem osi czwartej jest przede wszystkim budowanie kapitału społecznego

poprzez aktywizację mieszkańców oraz przyczynianie się do powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja, w skutek pośredniego włączenia lokalnych grup działania w system zarządzania danym obszarem.

Realizacja podejścia Leader ma przyczynić się do aktywizacji społeczności wiejskich poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. Lokalne podejście powiązane z określonym obszarem, wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania. Leader jest oddolnym, partnerskim podejściem do rozwoju obszarów wiejskich, realizowanym przez lokalne grupy działania (LGD), polegającym na opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju (LSR) oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe, historyczne, itp., wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Przedstawiciele tych sektorów tworzą partnerstwo zwane lokalną grupą działania, które jest reprezentatywne dla obszaru objętego LSR. Lokalna grupa działania wybiera projekty, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej lokalnej strategii rozwoju. Takie oddolne podejście wzmocni spójność podejmowanych lokalnie decyzji, podniesie jakość zarządzania i przyczyni się do wzmocnienia kapitału społecznego w społecznościach wiejskich, a także skłoni do stosowania innowacyjnych rozwiązań w zakresie rozwoju danego obszaru.

4.3 Wybór LGD do realizacji LSR

Instytucja Zarządzająca (MRiRW) deleguje część swoich zadań w zakresie wyboru LGD w ramach wdrażania PROW na rzecz samorządów województw (SW). Pod koniec września 2008 samorzady województw w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą ogłosiły nabory wniosków LGD na realizację lokalnej strategii rozwoju.

W wyniku ogłoszonych konkursów 344 LGD złożyły wnioski o wybór LGD do realizacji lokalnej strategii rozwoju do samorządów województw, na terenie których mają swoją siedzibę. Wybór LGD został dokonany na podstawie kryteriów, określonych na poziomie krajowym przez Instytucję Zarządzającą, odnoszących się do potencjału organizacyjno - administracyjnego LGD oraz jakości LSR. **W wyniku przeprowadzonej weryfikacji i oceny LGD i LSR samorzady województw dokonały wyboru 338 LGD.** Z tymi LGD samorzady województw podpisały umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR.

Tabela nr 2 Liczba LGD, z którymi zawarto umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR w podziale na województwa

Lp	Województwo	Liczba LGD	Liczba ludności objętych LSR (w tys.)	Powierzchnia objęta LSR (w km ²)	% w stosunku do powierzchni kwalifikującej się do podejścia Leader	% w stosunku do liczby ludności kwalifikującej się do podejścia Leader
1.	Dolnośląskie	19	1 084,08	15 934,24		
2.	Kujawsko - pomorskie	20	1 010,05	16 763,00		
3.	Lubelskie	26	1 285,96	24 481,36		
4.	Lubuskie	10	567,42	12 650,49		
5.	Łódzkie	20	673,44	11 080,80		
6.	Małopolska	39	1 880,17	13 691,09		
7.	Mazowieckie	35	1 726,17	30 070,85		
8.	Opolskie	12	677,98	8 893,17		
9.	Podkarpackie	31	1 418,95	19 405,23		
10.	Podlaskie	16	657,50	18 329,62		
11.	Pomorskie	16	912,64	19 009,38		
12.	Śląskie	15	895,79	7 686,16		
13.	Świętokrzyskie	19	884,85	12 147,16		
14.	Warmińsko-mazurskie	14	753,05	22 329,00		
15.	Wielkopolskie	31	1 688,44	25 238,83		
16.	Zachodniopomorskie	15	760,70	20 525,32		
17.	RAZEM	338	16 877,18	278 235,70	93,22	91,29

wg. stanu na dzień 30 czerwca 2009 r.

Źródło: sprawozdanie okresowe półroczne za I półrocze 2009 r. przekazane ARiMR przez podmioty wdrażające

Kryteria dostępu i wyboru LGD do realizacji LSR zostały określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczególnych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 103, poz. 659).

Pierwszym etapem oceny wniosków złożonych przez LGD była weryfikacja spełniania przez LGD następujących **kryteriów dostępu**:

- partnerstwo trójsektorowe składające się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego;
- na poziomie decyzyjnym partnerstwa przynajmniej 50% stanowią partnerzy gospodarczy i społeczni, w tym przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności: rolnicy, kobiety wiejskie, młodzi ludzie oraz ich stowarzyszenia;
- LGD przygotowuje lokalną strategię rozwoju; obszar objęty LSR jest spójny i obejmuje zgodnie z przyjętą definicją obszarów wiejskich, miejscowości znajdujące się w granicach administracyjnych:
 - ◆ gmin wiejskich,
 - ◆ gmin miejsko-wiejskich, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców zameldowanych na pobyt stały,
 - ◆ gmin miejskich, nie większych niż 5 tys. mieszkańców zameldowanych na pobyt stały;
- struktura organizacyjna LGD zapewnia rozdzielenie funkcji zarządczej od decyzyjnej;
- obszar, na którym jest realizowana LSR, liczy co najmniej 10 tys. i nie więcej niż 150 tys. mieszkańców;
- dopuszcza się możliwość działania wyłącznie jednej LGD wybranej do realizacji LSR na lata 2007-2013 na danym obszarze;
- LGD musi posiadać potencjał administracyjny do zarządzania środkami publicznymi i wdrożenia lokalnej strategii rozwoju.

Jeśli LGD spełniła ww. kryteria dostępu pracownicy urzędu marszałkowskiego dokonywali oceny LGD i LSR według następujących **kryteriów wyboru** odnoszących się do:

- Potencjału organizacyjno - administracyjnego LGD:
 - ◆ Struktury LGD (liczby członków, reprezentatywności organu decyzyjnego);
 - ◆ Struktury organu decyzyjnego;
 - ◆ Zasad i procedur rozszerzania składu LGD;
 - ◆ Szczegółowych zasad i procedur funkcjonowania organu decyzyjnego LGD;
 - ◆ Procedur oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji oraz odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji;

- ◆ Kryteriów wyboru operacji przez LGD;
- ◆ Dotychczasowej działalności LGD lub partnerów tworzących LGD;
- ◆ Kwalifikacji i doświadczenia osób wchodzących w skład organu decyzyjnego;
- Jakości lokalnej strategii rozwoju (LSR) w szczególności w zakresie:
 - ◆ Związku i spójności przyjętych w LSR kierunków rozwoju z uwarunkowaniami lokalnymi;
 - ◆ Analizy SWOT;
 - ◆ Celów LSR oraz wskaźników;
 - ◆ Adekwatności przedstawionych przedsięwzięć w stosunku do celów LSR;
 - ◆ Zintegrowanego charakteru LSR;
 - ◆ Innowacyjnego charakteru proponowanych w LSR przez LGD rozwiązań i działań;
 - ◆ Działań zaplanowanych w LSR zapewniających udział partnerów lokalnych i mieszkańców w procesie przygotowania LSR;
 - ◆ Działań zaplanowanych w LSR zapewniających udział partnerów lokalnych i mieszkańców w procesie wdrażania/aktualizacji LSR;
 - ◆ Metodologii ewaluacji własnej LGD i oceny realizacji LSR oraz na tej podstawie aktualizacji LSR;
 - ◆ Budżetu wraz z harmonogramem przedsięwzięć w ramach LSR;
 - ◆ Powiązań z innymi dokumentami planistycznymi i wpływu na rozwój obszaru objętego LSR;
 - ◆ Określenia mechanizmów uniemożliwiających nakładanie się pomocy w przypadku, gdy LGD planuje realizację operacji w ramach innych programów współfinansowanych ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

5. Działania wdrażane poprzez podejście Leader

5.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju

Działanie ma na celu umożliwienie mieszkańcom obszaru objętego lokalną strategią rozwoju (LSR) realizacji projektów w ramach tej strategii. Realizacja strategii powinna przyczynić się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy.

W ramach realizacji LSR, zatwierdzonych przez samorząd województwa, LGD wybiera operacje do realizacji w ramach środków przyznanych na realizację strategii. Pracownicy LGD pomagają wnioskodawcom w przygotowaniu wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie LSR”. Wnioski te mogą dotyczyć operacji kwalifikujących się do udzielenia pomocy w ramach działań osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,
- Odnowa i rozwój wsi,
- oraz innych projektów zwanych dalej „małymi projektami”, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi, tj. poprawy jakości życia lub większego zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD.

5.1.1 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Realizacja działania tworzy warunki dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich przez udzielenie pomocy na podejmowanie lub rozwijanie przez rolników, domowników i małżonków rolników działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem w zakresie produkcji lub usług.

Różnicowanie działalności rolniczej w kierunku działalności nierolniczej ma przyczynić się do tworzenia pozarolniczych źródeł dochodów w gospodarstwach, a także powstawania miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich.

Zakres działania

Pomocy udziela się z tytułu podjęcia lub rozwoju działalności w zakresie:

- 1) usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa;
- 2) usług dla ludności;
- 3) sprzedaży hurtowej i detalicznej;

- 4) rzemiosła lub rękodzielnicstwa;
- 5) robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych;
- 6) usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem;
- 7) usług transportowych;
- 8) usług komunalnych;
- 9) przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych;
- 10) magazynowania lub przechowywania towarów;
- 11) wytwarzania produktów energetycznych z biomasy;
- 12) rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- 1) operacja jest uzasadniona pod względem ekonomicznym;
- 2) operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- 3) działalność, której dotyczy operacja, zarejestrowana jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej, albo
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, albo
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- 4) inwestycje związane z budową, remontem, wyposażeniem, zagospodarowaniem nieruchomości objętych operacją, dotyczą nieruchomości położonych w miejscowościach, o których mowa w pkt 3;
- 5) operacja wiąże się z możliwością zatrudnienia w ramach podjętej albo rozwijanej działalności nierolniczej;
- 6) gospodarstwo rolne, w którym pracuje beneficjent było objęte, w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku, płatnościami bezpośrednimi.

Definicja beneficjenta

Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik.

Forma i wysokość pomocy

Pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowalnych operacji. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w gospodarstwie rolnym, w okresie realizacji Programu, nie może przekroczyć 100 000 zł.

Poziom pomocy

Poziom pomocy finansowej wynosi maksymalnie 50% kosztów kwalifikowanych operacji.

5.1.2 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Realizacja działania tworzy warunki dla dywersyfikacji działalności gospodarczej i poprawy możliwości zatrudnienia, przyczyniając się tym samym do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji - wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich.

Zakres działania

Pomocy udziela się podmiotom z tytułu inwestycji związanych z tworzeniem lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw, działających w zakresie:

- 1) usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa;
- 2) usług dla ludności;
- 3) sprzedaży hurtowej i detalicznej;
- 4) rzemiosła lub rękodzielnictwa;
- 5) robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych;
- 6) usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem;
- 7) usług transportowych;
- 8) usług komunalnych;
- 9) przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych;
- 10) magazynowania lub przechowywania towarów;
- 11) wytwarzania produktów energetycznych z biomasy;
- 12) rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- 1) operacja jest uzasadniona pod względem ekonomicznym;
- 2) operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- 3) siedziba lub oddział lub miejsce zamieszkania przedsiębiorcy oraz, w przypadku operacji związanych z nieruchomością, miejsce położenia nieruchomości, znajdują się:
 - a) w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej albo
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, albo
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców

(w przypadku podmiotów innych niż grupy producentów rolnych, wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw, organizacje producentów owoców i warzyw oraz podmioty podejmujące lub wykonujące działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa),

- b) w miejscowości należącej do:

- gminy wiejskiej albo
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, albo
- gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców

(w przypadku grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów podejmujących lub wykonujących działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa),

- 4) biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy, co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji;
- 5) w okresie ostatnich 2 lat wnioskodawca nie uzyskał pomocy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, działanie „Promocja przedsiębiorczości”.

Definicja beneficjenta

Osoba fizyczna lub osoba prawna, lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsię-

biorstwo zatrudniające poniżej 10 osób, i mające obrót nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro.

Forma i wysokość pomocy

Pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wysokość pomocy przyznanej na realizację operacji nie może przekroczyć:

- 100 000 zł– jeśli biznesplan przewiduje utworzenie od 1 do 2 miejsc pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji;
- 200 000 zł– jeśli biznesplan przewiduje utworzenie powyżej 2 i mniej niż 5 miejsc pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji;
- 300 000 zł– jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 5 miejsc pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji¹.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji Programu, nie może przekroczyć 300 000 zł.

¹ Informacja aktualna na dzień 24.08.2009 r. Szczegółowe zasady przyznawania pomocy i wysokość kwot limitów pomocy określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 139, poz. 883, z późn. zm.), dostępnym m.in. na stronie: www.minrol.gov.pl w zakładce PROW 2007-2013/legislacja.

W przypadku przetwórstwa produktów rolnych (objętych załącznikiem nr 1 do Traktatu Wspólnot Europejskich) lub jadalnych produktów leśnych, maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji PROW 2007-2013, wynosi 100 000 zł.

5.1.3 Odnowa i rozwój wsi

Realizacja działania tworzy warunki dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich i aktywizacji ludności wiejskiej przez wsparcie inwestycyjne przyznawane na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich. Działanie będzie wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Zakres działania

Pomocy finansowej udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie:

- 1) budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:

- a) pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe,
 - b) służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury,
- 2) kształtowania obszaru przestrzeni publicznej;
 - 3) budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych;
 - 4) zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne;
 - 5) odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci;
 - 6) kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Definicja beneficjenta

Osoba prawna: gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub inny związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie).

Kryteria dostępu

Pomoc finansowa może być przyznana, jeżeli:

- a) projekt realizowany jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- b) projekt wpisuje się w zakres Planu Odnowy Miejscowości;
- c) projekt nie ma charakteru komercyjnego;
- d) w przypadku, gdy projekt realizowany będzie na nieruchomości nie należącej do beneficjenta, beneficjent posiada prawo do dysponowania tą nieruchomością na cele określone w projekcie przez okres 7 lat po realizacji projektu;
- e) organizacja pozarządowa działa w obszarze zbieżnym z celami działania „Odnowa i rozwój wsi” w szczególności na rzecz aktywizacji ludności, rozwoju oraz zachowania dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego;

- f) projekt składany przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego został zaakceptowany przez tę jednostkę.

Forma i wysokość pomocy

Pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych projektu.

Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynosi 500-000 zł w okresie realizacji PROW 2007-2013.

Wielkość pomocy przyznanej na realizację jednego projektu nie może być niższa niż 25 000 zł .

Poziom pomocy

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

5.1.4 Małe projekty

Małe projekty – są to projekty przyczyniające się do poprawy jakości życia lub zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, pod warunkiem spełnienia kryteriów dostępu i wyboru, dla których całkowita wartość projektu wynosi od 4 500 zł do 100 000 zł.

Zakres małych projektów:

- 1) podnoszenie świadomości społeczności lokalnej, w tym przez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR, innych niż realizowane w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 marca 2007r.

o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;

- 2) podnoszenie jakości życia społeczności lokalnej na obszarze objętym LSR, w tym przez:
 - a) udostępnianie urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu,
 - b) organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych;
- 3) rozwijanie aktywności społeczności lokalnej, w tym przez:
 - a) promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego,
 - b) kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
 - c) kultywowanie języka regionalnego i gwary,
 - d) kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła;
- 4) rozwijanie turystyki lub rekreacji na obszarze objętym LSR, w tym przez:
 - a) utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR,

- b) budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego lub zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych;
- 5) zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego, lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000;
- 6) zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez:
 - a) odbudowę albo odnowienie lub oznakowanie budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
 - b) odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
 - c) remont lub wyposażenie muzeów,
 - d) remont lub wyposażenie świetlic wiejskich;

- 7) inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów;
- 8) wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej, z wyłączeniem działalności rolniczej.

Definicja beneficjenta:

- 1) osoby fizyczne, które są:
 - a) obywatelami państwa członkowskiego UE,
 - b) pełnoletnie,
 - c) zamieszkałe na obszarze objętym LSR, lub wykonujące działalność gospodarczą na tym obszarze;
- 2) osoby prawne albo jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną:
 - a) działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, posiadające siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzące działalność na obszarze objętym LSR, lub
 - b) utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje albo stowarzyszenia, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze.

Forma i wysokość pomocy:

Pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wysokość pomocy przyznanej na realizację operacji nie może przekroczyć 25 tys. zł.

Poziom pomocy

Poziom pomocy finansowej wynosi maksymalnie 70% kosztów kwalifikowanych operacji.

5.2 Wdrażanie projektów współpracy

W ramach działania pomoc jest przyznawana LGD na realizację projektów współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej:

- 1) zawartych w LSR;
- 2) nieuwzględnionych w LSR, ale zgodnych z celami LSR, opracowanej i realizowanej przez LGD.

Na projekt współpracy składa się:

- 1) przygotowanie projektu, w tym opracowanie koncepcji projektu;
- 2) realizacja projektu.

Projekty współpracy:

- 1) muszą zakładać realizację wspólnych przedsięwzięć;
- 2) mogą angażować, poza LGD, inne partnerstwa będące grupami lokalnych partnerów, które zajmują się zagadnieniem rozwoju obszarów wiejskich;
- 3) jeżeli angażują inne partnerstwa będące grupami lokalnych partnerów, o których mowa w pkt 2, wówczas poniesione przez nie koszty nie stanowią kosztu kwalifikowanego projektu; tylko koszty koordynacji są kwalifikowalne;
- 4) jeżeli dotyczą obszarów spoza Unii Europejskiej, wówczas wydatki poniesione w ramach realizacji tej części projektu, nie kwalifikują się do wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW);
- 5) jeżeli występują koszty związane z planowaniem i przygotowaniem projektu współpracy, tj. koszty organizacji spotkania partnerów w celu poszukiwania partnerów, zapoznania się i ustalenia warunków projektu współpracy,

koszty takie są uznawane za koszt kwalifikowalny i powinny stanowić integralną część projektu współpracy.

Definicja beneficjenta

Lokalne grupy działania

Niezależnie od tego czy LGD zawarła opis projektu współpracy w LSR czy też nie rozpocząć ich realizację musi złożyć wniosek o przyznanie pomocy do urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na siedzibę LGD. Następnie samorząd województwa dokonuje weryfikacji tego wniosku. W przypadku operacji polegających na realizacji projektu współpracy dodatkowo SW dokonuje oceny na podstawie następujących **kryteriów** określonych w rozporządzeniu MRiRW z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie projektów współpracy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 128, poz. 822):

1. W realizację projektu współpracy zaangażowanych jest więcej niż dwóch partnerów (0 albo 4 pkt).
2. W projekcie współpracy została określona i opisana grupa podmiotów, do których ten projekt jest skierowany lub których udział założono w realizacji projektu (0 albo 4 pkt).

3. Cele projektu współpracy są mierzalne, określone w czasie i możliwe do osiągnięcia w okresie realizacji projektu (0 albo 4 pkt).

4. Projekt współpracy ma innowacyjny charakter dla danego obszaru (0 albo 3 pkt).

5. Projekt współpracy opiera się o lokalne zasoby (0 albo 3 pkt).

6. Zadania objęte projektem współpracy wykraczają poza wymianę doświadczeń między partnerami (0 albo 8 pkt).

7. Realizacja projektu współpracy pozwoli na pobudzenie lub utrzymanie aktywności środowisk lokalnych w trakcie lub po zakończeniu realizacji projektu (0 albo 6 pkt).

8. Zarządzanie projektem współpracy – kwalifikacje i doświadczenie koordynatora istotne z punktu widzenia realizacji projektu współpracy, a jeżeli LGD ubiegająca się o przyznanie pomocy nie jest koordynującą LGD, kwalifikacje i doświadczenie współkoordynatora, który będzie współpracować z koordynatorem:

- 1) w przypadku międzynarodowych projektów współpracy – udokumentowana znajomość co najmniej jednego języka roboczego Unii Europejskiej (angielski, niemiecki lub francuski) lub języka kraju, z którego pochodzi partner projektu współpracy (0 albo 5 pkt).
- 2) udokumentowane doświadczenie w zarządzaniu projektami o zakresie podobnym do zakresu ocenianego projektu współpracy:
 - a) powyżej 2 projektów – 4 pkt,
 - b) 1 lub 2 projekty – 2 pkt,
 - c) brak doświadczenia, o którym mowa w lit. a lub b – 0 pkt.

9. Projekt współpracy będzie realizowany w sposób systematyczny i ciągły w okresie zapewniającym efektywne wydatkowanie środków finansowych (0 albo 4 pkt).

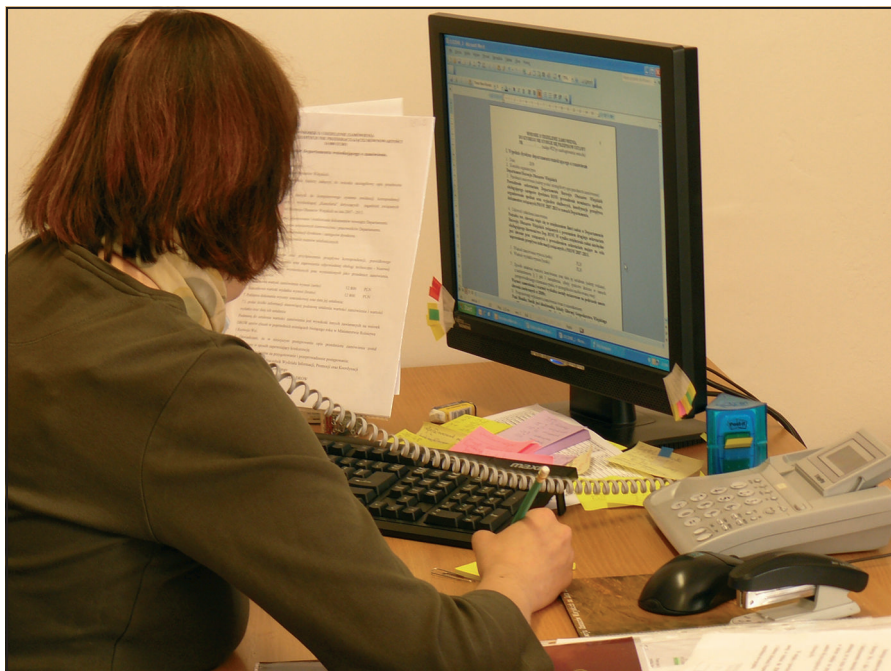
W przypadku pozytywnego wyniku weryfikacji i oceny wniosku LGD podpisuje z SW umowę przyznania pomocy.

5.3 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Działanie zapewni sprawną i efektywną pracę lokalnych grup działania wybranych w ramach realizacji osi 4 PROW 2017-2013 oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji lokalnych strategii rozwoju. Działanie przyczyni się także do budowania kapitału społecznego na wsi, a poprzez to do pobudzenia zaangażowania społeczności lokalnej w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich.

Warunkiem pobudzenia zaangażowania społeczności lokalnej w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania zasobów obszaru jest budowanie kapitału społecznego na wsi. Z uwagi na ogólnie niski poziom aktywności i zaangażowania społeczności wiejskich na polskiej wsi w struktury lokalne oraz niechęć do współpracy, działania aktywizujące, promocyjne czy szkoleniowe, jakie będą prowadzone przez lokalne grupy działania mają szczególnie istotne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich w Polsce. W tym celu niezbędne jest również zapewnienie sprawnego funkcjonowania lokalnych grup działania, które będą prowadziły ww. działania aktywizujące i animacyjne.

Zakres działania

W ramach działania, pomoc jest przyznawana LGD na realizację aktywności zgodnie z listą kosztów kwalifikowalnych określoną w odrębnych przepisach. Pomoc przyznawana w ramach działania może w szczególności dotyczyć:

- 1) kosztów bieżących LGD (kosztów administracyjnych związanych z działalnością LGD);
- 2) badań nad obszarem objętym LSR;
- 3) informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR;
- 4) szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu LSR;

- 5) wydarzeń o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania LGD i LSR;
- 6) szkolenia lokalnych liderów;
- 7) animowania społeczności lokalnych.

Definicja beneficjenta

Lokalne grupy działania

Udział kosztów bieżących w budżecie lokalnej grupy działania

Koszty bieżące lokalnej grupy działania są kosztami kwalifikowalnymi do wysokości 15% sumy zrefundowanych kosztów kwalifikowalnych wszystkich operacji zrealizowanych w ramach LSR w okresie jej realizacji.

6. Rola LGD w realizacji LSR

- 1) rozpowszechnianie założeń LSR;
- 2) rozpowszechnianie informacji o zasadach przyznawania pomocy finansowej w ramach działania 413 Wdrażanie LSR, w tym o warunkach i trybie jej przyznawania;

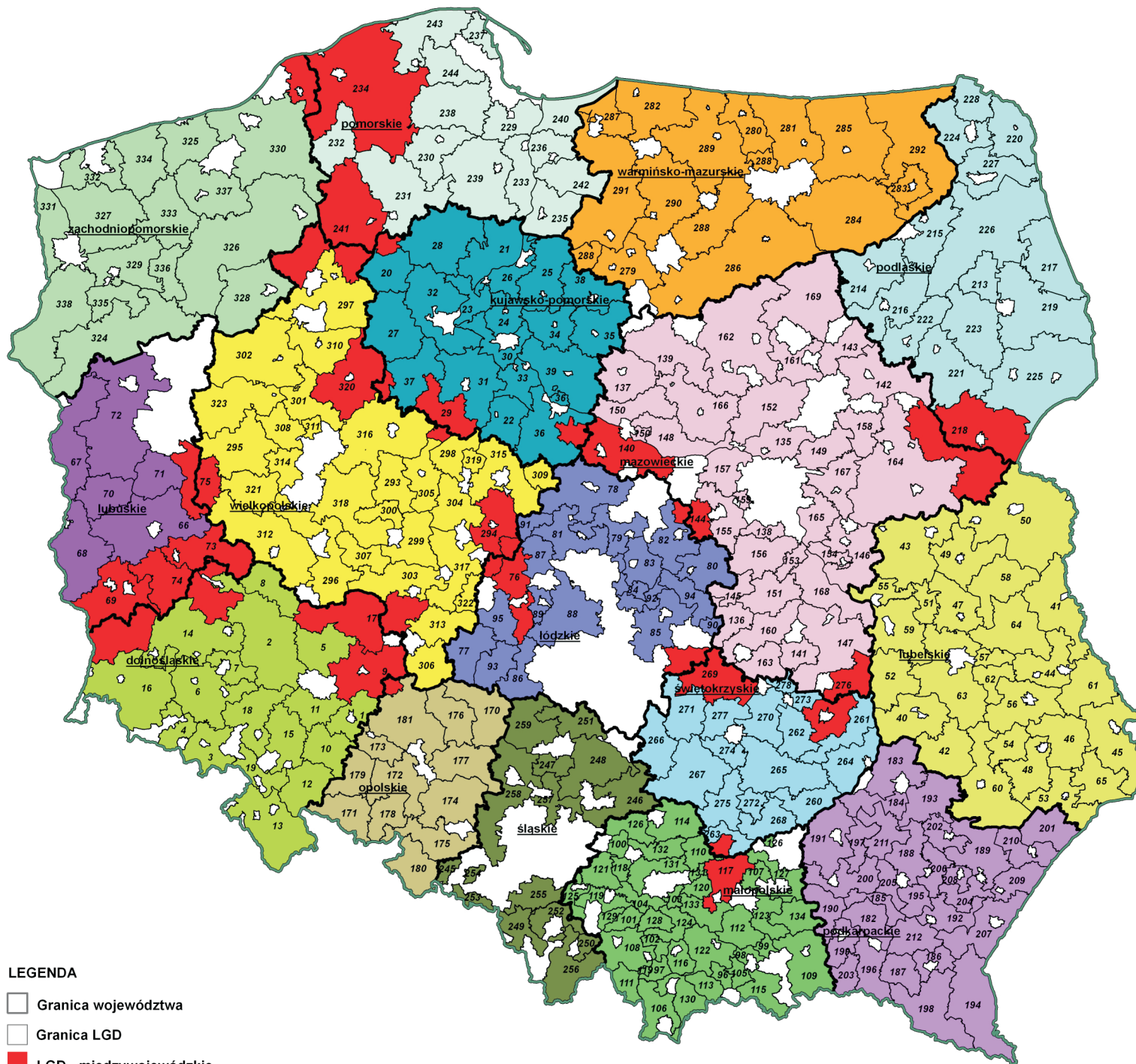

- 3) informowanie na stronie WWW, w ogłoszeniu w prasie lokalnej, o możliwości wystąpienia do LGD w sprawie wyboru projektów do realizacji LSR;
- 4) sprawdzanie zgodności projektu z założeniami LSR i lokalnymi kryteriami wyboru przy zastosowaniu procedur określonych w LSR;
- 5) opiniowanie i wybór przez organ decyzyjny LGD operacji do finansowania z puli środków przyznawanych LGD na realizację LSR;
- 6) bezpłatne świadczenie doradztwa w zakresie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania 413;
- 7) monitorowanie realizacji LSR;
- 8) aktualizacja LSR;
- 9) współpraca z Krajową Siecią Obszarów Wiejskich w zakresie przekazywania informacji dotyczących realizacji LSR.

7.Mapa LGD

Wykaz LGD

woj. Dolnośląskie

1. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Starorzecze Odry"
2. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Kraina Łęgów Odrzańskich"
3. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Kwiat Lnu"
4. „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Duchy Gór"
5. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Kraina Wzgórz Trzebnickich"
6. Stowarzyszenie "Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie"
7. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo Integracja Turystyka"
8. Lokalna Grupa Działania "UJŚCIE BARYCZY: Gmin Góra-Niechłów- Wąsosz"
- 9.* Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dobra Wida-wa
10. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gromnik
11. Stowarzyszenie Lider A4
12. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "QWsi"
13. Fundacja Kłodzka Wstęga Sudetów – Lokalna Grupa Działania
14. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wrzosowa Kraina”
15. Stowarzyszenie "ŚLĘŻANIE - Lokalna Grupa Działania"
16. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania- Partnerstwo Izerskie
- 17.* Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”
18. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu”
19. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Sowiogórskie

woj. Kujawsko-Pomorskie

20. Stowarzyszenie Nasza Krajna
21. Lokalna Grupa Działania „Gminy Powiatu Świeckiego”
22. Lokalna Grupa Działania „Razem Dla Powiatu Radziejowskiego”
23. Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły”
24. Fundacja Ziemia Gotyku Lokalna Grupa Działania
25. Fundacja Lokalna Grupa Działania „Wieczno”
26. Lokalna Grupa Działania „Vistula-Terra Culmensis-Rozwój Przez Tradycję”
27. Stowarzyszenie „Partnerstwo Dla Krajny I Pałuk
28. Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie”
- 29.* Fundacja „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego”
30. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podgrodzie Toruńskie”
31. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Czarnoziem Na Soli”
32. Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”
33. Stowarzyszenie „Partnerstwo Dla Ziemi Kujawskiej”
34. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Drwęcy”
35. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ
36. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dorzecza Zgłowiączki”
37. Lokalna Grupa Działania Pałuki-Wspólna Sprawa
38. Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”
39. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe

woj. Lubelskie

40. Lokalna Grupa Działania Ziemi Krańcickiej
41. Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu”
42. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „LEŚNY KRAĞ”
43. Lokalna Grupa Działania „RAZEM KU LEPSZEJ PRZY-SZŁOŚCI”
44. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania PROMENADA S-12
45. Stowarzyszenie „Lepsze jutro” Lokalna Grupa Działania
46. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska”
47. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „DOLINĄ WIEPRZA I LEŚNYM SZLAKIEM
48. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Nasze Rozto-cze”
49. Lokalna Grupa Działania Zapiecek
50. Białskopodlaska Lokalna Grupa Działania
51. Lokalna Grupa Działania „Małe Mazowsze”
52. Lokalna Grupa Działania „Owocowy Szlak”
53. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Roztocze Tomaszowskie”
54. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Wieprza i Poru”
55. Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej
56. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „KRASNYSTAW PLUS”
57. Fundacja Nasza Nadzieja
58. Lokalna Grupa Działania Jagiellońska Przystań
59. Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień”
60. Lokalna Grupa Działania „Ziemia Biłgorajska”
61. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chelmskiej”
62. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Giełtzwii”
63. Lokalna Grupa Działania Na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego - "Kraina Wokół Lublina"
64. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Polesie”
65. Stowarzyszenie „G6 Grzęda Sokalska”

woj. Lubuskie

66. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Między Odrą a Bobrem"
67. Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty
68. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania- Grupa Łużycka
- 69.* Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Bory Dolnośląskie
70. Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych LGD Powiatu Krośnieńskiego Zielone Światło
71. Stowarzyszenie LGD Działaj z Nami
72. Stowarzyszenie Kraina Szlaków Turystycznych-Lokalna Grupa Działania
- 73.* Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior-Lokalna Grupa Działania
- 74.* Fundacja „Porozumienie Wzgórz Dalkowskich”
- 75.* Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła

woj. Łódzkie

- 76.* Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Przymierze Jeziorsko”
77. „Między Prosną a Wartą” – Lokalna Grupa Działania
78. Stowarzyszenie Rozwoju Gmin „CENTRUM”
79. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „POLCENTRUM”
80. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Rawki”

81. Fundacja Rozwoju Gmin „PRYM”
82. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania - „Gniazdo”
83. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „Mroga”
84. Lokalna Grupa Działania STER
85. Stowarzyszenie Dolina Pilicy
86. Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”
87. Lokalna Grupa Działania „Poddębice i Zadzim - Kraina bez barier”
88. Lokalna Grupa Działania "Dolina Rzeki Grabi"
89. Lokalna Grupa Działania „Podkowa”
90. Lokalna Grupa Działania "Nad Drzewiczką”
91. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Między Wartą a Nerem”
92. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM”
93. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Wieluńska”
94. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Tradycja, Kultura, Rozwój”
95. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Sieradzkiej E-ski”

woj. Małopolskie

96. Lokalna Grupa Działania "Stowarzyszenie Białych Górali i Lachów Sądeckich"
97. Stowarzyszenie "Przyjazna Dolina Raby"
98. "Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Chelmiec"
99. Lokalna Grupa Działania pod nazwą „Stowarzyszenie Pogórze Sądeckie - Kochełm”
100. "Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania dla Obszarów Wiejskich Gminy Olkusz"
101. Lokalna Grupa Działania "Gościnniec"
102. Lokalna Grupa Działania "Klimas"
103. Lokalna Grupa Działania "Wielicka Wies"
104. Stowarzyszenie "Blisko Krakowa"
105. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Brama Beskidu"
106. Stowarzyszenie "Podhalańska Lokalna Grupa Działania"
107. Stowarzyszenie "Borzęcińsko-Radłowska Lokalna Grupa Działania Przedgórze"
108. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Podbabiogórze"
109. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Beskid Gorlicki"
110. "Stowarzyszenie Na rzecz Rozwoju Płaskowyżu Proszowickiego Prokopara"
111. Lokalna Grupa Działania"Stowarzyszenie Rozwoju Orawy"
112. Lokalna Grupa Działania "Na śliwkowym szlaku"
113. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Gorce-Pieniny"
114. "Miechowskie Stowarzyszenie Gmin Jaska"
115. Lokalna Grupa Działania "Perły Beskidu Sądeckiego"
116. Lokalna Grupa Działania"Piękna Ziemia Gorczańska"
- 117.* "Nadwiślańska Grupa Działania Cenoma"
118. Lokalna Grupa Działania "Zdrój"
119. Stowarzyszenie "Dolina Karpia"
120. "Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Wspólnota Królewskiej Puszczy"
121. "Lokalna Grupa Działania Partnerstwo na Jurze"
122. "Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Przyjazna Ziemia Limanowska"
123. Lokalna Grupa Działania "Dunajec-Biała"

124. "Turystyczna Podkowa"
125. Lokalna Grupa Działania "Dolina Soły"
126. Lokalna Grupa Działania "Nad Białą Przemszą"
127. "Rozwój Inicjatyw Lokalnych Leader +"
128. "Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Między Dalinem i Gościbią"
129. Lokalna Grupa Działania "Wadoviana"
130. "Stowarzyszenie Rozwoju Spisza i okolicy"
131. "Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa"
132. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Jurajska Kraina"
133. Lokalna Grupa Działania "Dolina Raby"
134. "Pogórzańskie Stowarzyszenie Rozwoju"

woj. Mazowieckie

135. Związek Stowarzyszeń "Partnerstwo Zalewu Żegrzyńskiego"
136. Lokalna Grupa Działania "Wszyscy Razem"
137. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Sierpeckie Partnerstwo"
138. Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Tarczyn, Prażmów Lokalna Grupa Działania
139. Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy- Lokalna Grupa Działania
- 140.* Fundacja "Aktywni Razem"
141. Lokalna Grupa Działania "Wspólny Trakt"
142. Lokalna Grupa Działania " Zielone Siolo"
143. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zaścianek Mazowsza"
- 144.* "Echo Puszczy Bolimowskiej"
145. Lokalna Grupa Działania Gminy Nadpilicze
146. Forum Powiatu Garwolińskiego
147. Stowarzyszenie "Dziedzictwo i Rozwój"
148. Lokalna Grupa Działania "Razem dla Rozwoju"
149. Lokalna Grupa Działania Równiny Wołomińskiej
150. Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Płockiej
151. Lokalna Grupa Działania "Zapilicze"
152. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zielone Mosty Narwi”
153. Lokalna Grupa Działania "Warka"
154. Stowarzyszenie Rozwoju Gmin i Miast Powiatu Garwolińskiego
155. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Ziemia Chelmońskiego"
156. Stowarzyszenie "Kraina Kwitnących Sądów"
157. Lokalna Grupa Działania „Między Wisłą a Kampinosem”
158. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Bądzmy Razem"
159. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zielone Sąsiedztwo"
160. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie "Razem dla Radomki"
161. Stowarzyszenie N.A.R.E.W - "Orzyc-Narew"
162. Fundacja Partnerska Grupa Lokalnego Działania "Ciuchcia Krasieńskich"
163. Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Szydłowskiej
164. Stowarzyszenie "Kapitał-Praca-Rozwój"
165. Lokalna Grupa Działania „Natura i Kultura”
166. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Przyjazne Mazowsze
167. Lokalna Grupa Działania Ziemi Mińskiej
168. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Puszcza Kozienicka"
169. Związek Stowarzyszeń "Kurpsie Razem"

woj. Opolskie

170. Lokalna Grupa Działania „Górna Proсна”
171. Lokalna Grupa Działania „Nyskie Księstwo Jezior i Gór”
172. LGD Partnerstwo Borów Niemodlińskich
173. Stowarzyszenie „Brzeska Wieś Historyczna”
174. Stowarzyszenie Kraina św. Anny
175. Fundacja Euro-Country Partnerstwo dla zrównoważonego Rozwoju Obszarów Wiejskich
176. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Stobrawy”
177. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Dinozaurów”
178. Wspólne Źródła - Partnerstwo Obszarów Wiejskich Gmin Korfantów, Prudniki Biała
179. Lokalna Grupa Działania „Złota Ziemia”
180. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Płaskowyż Dobrej Ziemi”
181. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Stobrawski Zielony Szlak

woj. Podkarpackie

182. Czarnorzecko - Strzyżowska Lokalna Grupa Działania
183. Forum Mieszkańców Wsi SANTEG Lokalna Grupa Działania
184. Stowarzyszenie Lasowiacka Grupa Działania
185. Lokalna Grupa Działania C. K. Podkarpacie
186. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Dolina Sanu
187. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Wisłoka”
188. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „EUROGALICJA”
189. Stowarzyszenie „Kraina Sanu” – Lokalna Grupa Działania
190. Lokalna Grupa Działania „LIWOCZ”
191. LGD Partnerstwo dla Rozwoju Obszarów Wiejskich PROWENT
192. Lokalna Grupa Działania „Pogórze Przemysko – Dynowskie” - Stowarzyszenie
193. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Niżańskiej”
194. Lokalna Grupa Działania Zielone Bieszczady
195. Lokalna Grupa Działania Lider Dolina Strugu
196. Lokalna Grupa Działania „Kraina Nafty”
197. Lokalna Grupa Działania Lasovia
198. Lokalna Grupa Działania Nasze Bieszczady
199. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja
200. Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin
201. Lokalna Grupa Działania Serce Roztocza
202. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Region Sanu i Trzebońnicy
203. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Subregion Magurski-Szana na rozwój
204. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Z Tradycją w Nowoczesność w Pawłosiowie
205. Lokalna Grupa Działania Trygon - Rozwój i Innowacja
206. Lokalna Grupa Działania Ziemia Łańcucka
207. Lokalna Grupa Działania Ziemia Przemyska
208. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dorzecze Mleczki
209. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kresowi Sąsiedzi
210. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Rozwój Ziemi Lubaczowskiej
211. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Siedlisko
212. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemia Brzozowska

woj. Podlaskie

213. Stowarzyszenie „Królewski Gościniec Podlasia”
214. Fundacja „Kraina Mlekiem Płynąca”
215. Lokalna Grupa Działania Biebrzański Dar Natury
216. Stowarzyszenie „Sąsiedzi”
217. Lokalna Grupa Działania "Szlak Tatarski"
- 218.* Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania -Tygiel Doliny Bugu”
219. Lokalna Grupa Działania Puszcza Knyszyńska
220. Lokalna Grupa Działania „Sejnejszczyzna”
221. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Bobra”
222. Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”
223. N.A.R.E.W Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi
224. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Nasza Suwalszczyzna”
225. Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowiecka”
226. Fundacja Biebrzańska
227. Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – Kanał Augustowski i Rospuda”
228. Stowarzyszenie Północno - Wschodnia Lokalna Grupa Działania "Szelmant"

woj. Pomorskie

229. Lokalna Grupa Działania "Trzy Krajobrazy"
230. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Stolem
231. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Sandry Brdy
232. Lokalna Grupa Działania Wrzeciono
233. Lokalna Grupa Działania Wstęga Kociewia
- 234.* Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi
235. Powiślańska Lokalna Grupa Działania
236. Lokalna Grupa Działania Spichlerz Żuławy
237. Lokalna Grupa Działania Małe Morze
238. Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby
239. Lokalna Grupa Działania "Chata Kociewia"
240. Lokalna Grupa Działania Żuławy i Mierzeja
- 241.* Fundacja Lokalna Grupa Działania- Naszyjnik Północny
242. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Kraina Dolnego Powiśla"
243. Stowarzyszenie "Bursztynowy Pasaż"
244. Lokalna Grupa Działania "Kaszubska Droga"

woj. Śląskie

245. Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo dla rozwoju"
246. Lokalna Grupa Działania "Perła Jury"
247. Lokalna Grupa Działania "Bractwo Kuźnic"
248. Stowarzyszenie "Partnerstwo Północnej Jury"
249. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Cieszyńska Kraina"
250. Fundacja "Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy"
251. Stowarzyszenie "Razem na wyżyn"
252. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Ziemia Bielska"
253. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Morawskie Wrota"
254. Stowarzyszenie "LYSKOR"
255. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Ziemia Pszczyńska"
256. Stowarzyszenie Lokalna grupa Działania "Żywiecki Raj"
257. Związek Stowarzyseń Lokalna Grupa Działania "Brynica to nie granica"
258. Fundacja Lokalna Grupa Działania "Spichlerz Górnego Śląska"

259. Lokalna Grupa Działania "Zielony Wierchołek Śląska"

woj. Świętokrzyskie

260. Lokalna Grupa Działania – Dorzecze Wisły
261. Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego
262. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej
263. Lokalna Grupa Działania „Perły Ponidzia”
264. Sandomierskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego - Lokalna Grupa Działania
265. Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”
266. Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski”
267. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Jędrzejowska – GRYF”
268. Stowarzyszenie G5
- 269.* Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – U ŻRÓDEŁ”
270. Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – Wokół Łysej Góry”
271. Lokalna Grupa Działania „Nad Czarną i Pilicą”
272. Buska Lokalna Grupa Działania „Słoneczny Lider”
273. Lokalna Grupa Działania „Brody nad Kamienną”
274. Lokalna Grupa Działania „Perły Czarnej Nidy”
275. Lokalna Grupa Działania Ponidzie
- 276.* Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Krzemienny Krąg”
277. Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Bobrzy”
278. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Razem na Rzecz Rozwoju”

woj. Warmińsko-Mazurskie

279. Lokalna Grupa Działania Ziemia Lubawska
280. Stowarzyszenie-Lokalna Grupa Działania "Łyna-Sajna"
281. Lokalna Grupa Działania "Barcja"
282. Fundacja Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo dla Warmii"
283. Lokalna Grupa Działania "Razem Silniejsi"
284. Lokalna Grupa Działania "Mazurskie Morze"
285. Związek Stowarzyszeń na rzecz Rozwoju Gmin Północnego Obszaru Wielkich Jezior Mazurskich
286. Lokalna Grupa Działania "Brama Mazurskiej Krainy"
287. Lokalna Grupa Działania - Wysoczyzna Elbląska
288. Lokalna Grupa Działania "Stowarzyszenie Południowa Warmia"
289. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Warmiński Zakątek"
290. Związek Stowarzyszeń "Kraina Drwęc i Pasłęki"
291. Stowarzyszenie Łączy nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania
292. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Lider w EGO"

woj. Wielkopolskie

293. Lokalna Grupa Działania - "Z Nami Warto"
- 294.* "Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R."
295. Stowarzyszenie KOLD
296. Stowarzyszenie "Lokalna Grupa Działania Gościnną Wielkopolska" w Pępowie
297. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Krajna nad Notecią"
298. Stowarzyszenie "Między Ludźmi i Jeziorami"
299. Stowarzyszenie "Wspólnie dla Przyszłości"
300. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zaścianek"
301. Stowarzyszenie LGD Kraina Trzech Rzek
302. Czarnkowsko -Trzcianecka Lokalna Grupa Działania
303. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Okno Południowej Wielkopolski"
304. Stowarzyszenie "Solidarni w Partnerstwie"
305. Stowarzyszenie "Unia Nadwarciańska"

306. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Wrota Wielkopolski"
307. Stowarzyszenie "Wielkopolska z wyobraźnią"
308. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dolina Samy
309. Stowarzyszenie "Solna Dolina"
310. Stowarzyszenie "Dolina Noteci"
311. "Leader Suchy Las"
312. Wielkopolska Lokalna Grupa Działania Kraina Lasów i Jezior
313. Stowarzyszenie Ostrzeszowska Lokalna Grupa Działania
314. Stowarzyszenie - Lokalna Grupa Działania "Żródło"
315. Stowarzyszenie "Wielkopolska Wschodnia"
316. Stowarzyszenie Świątowid
317. Stowarzyszenie "LGD 7 - Kraina Nocy i Dni"
318. Stowarzyszenie Lider Zielonej Wielkopolski
319. Towarzystwo Społeczno - Gospodarcze "Dwa Mosty"
- 320.* Stowarzyszenie "Dolina Wełny"
321. Stowarzyszenie Ziemi Grodziskiej Leader
322. Stowarzyszenie Długosz Królewski
323. Stowarzyszenie "Puszcza Notecka"

woj. Zachodniopomorskie

324. Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”
325. Stowarzyszenie Lokalnej Grupy Działania „Siła w Grupie”
326. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Drawy”
327. Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleńskiego
328. Fundacja Lider Wałecki
329. Stowarzyszenie „WIR” Wiejska Inicjatywa Rozwoju
330. Fundacja „Środkowopomorska Grupa Działania”
331. Lokalna Grupa Działania - Dobre Gminy
332. Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju”
333. Stowarzyszenie „Centrum Inicjatyw Wiejskich”
334. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gryflandia”
335. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Pyrzyckiej
336. Stowarzyszenie Dobre Inicjatywy Regionu
337. Lokalna Grupa Działania „Powiatu Świdwińskiego”
338. Stowarzyszenie Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich

* - LGD międzywojewódzkie